

в природі. Це дає можливість дітям навчитись розуміти необхідність гармонійного співіснування людини і природи, виявляти естетичні почуття до природи. Також необхідно навчити дошкільників висловлювати судження про власне ставлення до об'єктів природи та поведінки людей, виховувати любов до рідного краю.

Екологічний простір дошкільного закладу освіти та його подвір'я є обґрунтованим та ефективним засобом формування соціальної та природничо-екологічної компетентностей у дітей. Цей засіб може бути рекомендований для педагогічної практики в закладах дошкільної освіти для покращення якості навчання природничих наук та екологічної освіти, стати важливим компонентом освітнього процесу, сприяти розвитку екологічно свідомого покоління.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція) / наук. керівн. Т. О. Піроженко. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Беленька Г. Дошкільнятам про світ природи. Київ : Генеза, 2013. 112 с.
3. Білик Н. І., Григор'єва А. І. Організація екологічного виховання учнів засобами художнього слова рідної мови. *Методика викладання природничих дисциплін у вищій школі* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [XIX КАРИШИНСЬКІ ЧИТАННЯ], (Полтава, 17–18 травня 2012 р.) / Полт. нац. пед. ун-т ім. В.Г. Короленка / за заг. ред. проф. М.В. Гриньової. Полтава : Астроя, 2012. С. 379–381.
4. Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі : зб. наук. праць / за заг. ред. О. А. Гнізділової, відпов. ред. Н. В. Ковалевська. Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2024. Вип. 8. 164 с.
5. Лисенко Н. Сучасні підходи до екологічного виховання дітей дошкільного віку у руслі концепції збалансованого розвитку. *Теорія виховання*. 2019. С. 134–138.
6. Сталій розвиток. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B9_%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%BA

УДК 379.8-053.4

Світлана Бурсова

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

ДОЗВІЛЛЯ ДОШКІЛЬНЯТ: ІГРИ, ТВОРЧІСТЬ, РОЗВИТОК

У статті розглядається значення дозвілля у розвитку дітей дошкільного віку, зокрема ролі гри як провідного виду діяльності. Розглянуто основні підходи до організації дозвіллевой діяльності, що забезпечують оптимальний баланс між структурованими та вільними формами активності. Визначено вплив гри на когнітивний, емоційний, соціальний та фізичний розвиток дітей. Запропоновано ігри, що можуть бути використані у закладах дошкільної освіти та в сім'ї, а також наведено практичні приклади їх проведення. Особливу увагу приділено сенсорним, сюжетно-рольовим, рухливим та розвивальним іграм, що сприяють формуванню базових навичок і здібностей дошкільників.

***Ключові слова:** дозвілля, діти дошкільного віку, гра, рухливі ігри, сюжетно-рольові ігри, сенсорні ігри.*

Постановка проблеми. Організація якісного дозвілля дітей дошкільного віку є однією з найважливіших складових їх гармонійного розвитку. У сучасному світі, коли технології та гаджети дедалі більше впливають на спосіб проведення вільного часу, постає проблема пошуку збалансованих, змістовних і розвивальних форм дозвілля. Адже неправильна організація дозвілля або його відсутність може призвести до низької активності, зниження комунікативних здібностей, емоційної нестабільності та навіть залежності від цифрових технологій.

Сучасні батьки часто стикаються з проблемою нестачі часу або знань про ефективні методи організації дозвілля, що ускладнює розвиток дитини в різних сферах: когнітивній, емоційній, соціальній та фізичній. Через це важливо створювати умови для змістовного та гармонійного дозвілля, яке поєднує гру, творчість і навчання, сприяти загальному розвитку дитини та її взаємодії з однолітками й дорослими.

Тож, питання організації дозвілля дітей дошкільного віку залишається актуальним і потребує уваги з боку батьків, вихователів та фахівців дошкільної освіти. Оптимальне дозвілля повинно не лише приносити задоволення дитині, а й бути корисним для її майбутнього розвитку.

Метою статті є обґрунтування ролі гри як ключового компонента ефективної організації дозвілля для дітей дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень свідчить про зростаючий інтерес науковців до проблеми організації змістовного дозвілля для дітей дошкільного віку. Значна увага приділяється питанням формування творчої активності дошкільників в умовах святково-ігрового дозвілля (У. Варнава, І. Демченко, Л. Іщенко, Л. Смокова та ін.), впливу українських народних традицій на культурно-дозвіллєву діяльність сім'ї (Н. Бабенко, Г. Скрипник, В. Постовий та ін.), організації фізкультурного дозвілля з дітьми та їх родинами (О. Ажиппо, А. Бондар, Н. Кулик, С. Лазоренко, Н. Пангелова, Н. Тихонова та ін.), а також сучасним тенденціям організації дозвілля (О. Загреба, Н. Максимовська та ін.).

Окреме місце серед досліджень, присвячених організації дозвілля дітей, займають праці, що висвітлюють практичні аспекти цього питання. Зокрема, у книзі Н. Зотової «Дозвілля вашої дитини» [1] розглядаються різноманітні форми дозвілля – від спорту та мистецтва до технічної творчості, театру, музики й інтелектуальних занять. Увага приділяється впливу дозвілля на формування особистості, соціалізацію та психологічне благополуччя дитини. Такі видання будуть корисними для батьків, вихователів, педагогів і всіх, хто прагне зробити дитинство яскравим та змістовним.

Виклад основного матеріалу. Організація дозвілля дітей є важливим аспектом їхнього розвитку, оскільки цей процес поєднує в собі розваги, відпочинок та можливості для самореалізації. У ширшому розумінні, дозвілля охоплює різноманітні види діяльності – від інтелектуальних та спортивних до

художньо-творчих. Воно не лише сприяє розвитку здібностей та інтересів дитини, а й формує соціальні навички, здатність до самостійного вибору та відповідальності.

Особливої уваги заслуговує питання правильного балансу між структурованою та вільною діяльністю в дозвіллі дітей. Надмірне регламентування може обмежити природну допитливість і творче самовираження, тоді як повна відсутність організації може призвести до неефективного використання часу. Важливим аспектом є також участь дорослих у спільному проведенні дозвілля, що сприяє зміцненню родинних зв'язків та емоційній гармонії дитини.

Одним із найефективніших способів досягнення гармонійного поєднання структурованої та вільної діяльності у дозвіллі дітей є гра. Вона органічно поєднує в собі елементи самостійності та організації, дозволяючи дитині розвиватися природним шляхом. Саме гра є основою будь-якої дозвіллевої активності дітей, оскільки відповідає їхнім віковим особливостям і забезпечує цілісний розвиток у когнітивній, емоційній та соціальній сферах, адже:

- ✓ гра – це провідна діяльність дітей дошкільного віку, яка відповідає їхнім віковим особливостям та природним потребам у русі, дослідженні навколишнього світу та взаємодії з іншими;
- ✓ гра дає змогу дитині вільно фантазувати, створювати нові світи та ситуації, що сприяє розвитку творчого мислення, уяви та винахідливості;
- ✓ через гру дитина може виразити свої емоції, подолати страхи, опрацювати пережитий досвід і навчитися керувати власними почуттями;
- ✓ більшість ігор передбачає взаємодію з однолітками чи дорослими, що допомагає дітям опановувати правила спілкування, норми поведінки та формувати соціальну компетентність;
- ✓ у процесі гри дитина непомітно для себе засвоює нові знання, набуває навичок вирішення проблем, планування, прийняття рішень, що є важливими складовими когнітивного розвитку;
- ✓ рухливі ігри сприяють розвитку координації, сили, витривалості, що є важливим для загального здоров'я дитини;
- ✓ гра надає дитині можливість самостійно обирати дії, змінювати правила та експериментувати, що сприяє розвитку самостійності та відповідальності.

Під час організації дозвілля дошкільників можна використовувати різноманітні види ігор. Наведемо приклади деяких з них:

- ✓ *Рухливі ігри (на свіжому повітрі, спортивні розваги)*

Гра «Полювання на скарби»

Мета гри: розвиток уваги, логічного мислення та навичок орієнтування в просторі; формування командної взаємодії та вміння слідувати підказкам.

Обладнання: іграшки або інші «скарби» для пошуку; підказки (малюнки, записки, карти, ребуси); схованки для скарбів.

Хід гри: Дорослий або ведучий заздалегідь ховає скарби в різних місцях. Створює підказки у вигляді загадок, карт або маршрутів. На початку гри діти отримують першу підказку, яка веде їх до наступного місця. Учасники рухаються за підказками, розгадують загадки та шукають нові підказки, що ведуть далі. У фіналі діти знаходять головний «скарб» і діляться враженнями.

Варіації гри: командне змагання – діти діляться на групи та змагаються, хто першим знайде скарб; тематика квесту – піратська пригода, казкове королівство, пошук космічних артефактів тощо.

✓ *Настільно-друковані та розвивальні ігри (головоломки, логічні ігри, конструктори тощо)*

Гра «1+1»

Мета гри: розвиток пам'яті та уваги у дітей; навчання розпізнаванню та співставленню однакових зображень.

Обладнання: 64 картки з різними зображеннями.

Хід гри: Всі картки перемішуються та розкладаються на столі сорочкою вгору. Гравці ходять по черзі. У свій хід гравець відкриває дві картки. Якщо зображення на них однакові, гравець забирає ці картки собі та продовжує хід. Якщо зображення різні, картки перевертаються назад сорочкою вгору, і хід переходить до наступного гравця. Гра триває до тих пір, поки всі пари карток не будуть знайдені. Перемагає гравець, який зібрав найбільше пар однакових карток.

✓ *Сюжетно-рольові ігри (лікарня, магазин, театр тощо)*

Гра «Стань зіркою»

Мета гри: розвиток творчих здібностей, артистизму та впевненості в собі, формування навичок виступу перед аудиторією.

Обладнання: іграшковий мікрофон або будь-який предмет, що його імітує; музичний супровід (фонограми дитячих пісень); атрибути для виступу (костюми, окуляри, шапки, аксесуари). А також «Журі» або глядачі (інші діти, вихователі чи батьки).

Хід гри: Діти обирають собі сценічний образ: співака, танцюриста, коміка або актора. Виступають перед «глядачами», виконуючи пісню, танець, гумористичний номер або сценку. Журі (дорослі або інші діти) підтримують оплесками, висловлюють похвалу, можуть роздати символічні нагороди. У фіналі всі учасники виходять на сцену разом, співають спільну пісню або виконують веселий танець.

Варіації: організувати конкурс із номінаціями («Кращий співак», «Найвеселіший виступ»); додати елемент імпровізації: тягнути картки із завданнями для виступу.

✓ *Сенсорні ігри (ігри з природним та кінетичним піском, водою, пластиліном)*

Гра «Чарівний пластилін»

Мета гри: розвиток дрібної моторики рук, формування творчих здібностей та уяви, закріплення знань про кольори, форми та предмети навколишнього світу, розвиток мовлення через опис створених виробів.

Обладнання: пластилін різних кольорів, дошки для ліплення, пластмасові стеки, маленькі формочки (за бажанням), картки із зображеннями предметів або тварин (для підказки дітям).

Хід гри: Діти відгадують загадку, після чого вихователь пояснює, що сьогодні вони будуть створювати з пластиліну чарівних тварин (або інші предмети на вибір). Далі обирають пластилін потрібних кольорів. Вихователь дає завдання: зліпити тваринку (наприклад, котика, рибку чи черепаху). За потреби дітям показують картки із прикладами або демонструють покрокову техніку ліплення. Після завершення ліплення діти презентують свої роботи, розповідаючи, хто це, якого кольору, що він уміє робити; придумують короткі історії про своїх тваринок і розігрують міні-сценки.

Варіації гри: гра «Сліпий скульптор» – одна дитина запліщує очі, а інші дають їй вказівки, що ліпити; гра «Пластилінова абетка» – діти ліплять букви або цифри, вчаться їх упізнавати.

Таким чином, різноманітні види ігор забезпечують змістовне та розвивальне дозвілля дошкільників, сприяючи їхньому всебічному розвитку. Вони поєднують у собі навчальний, соціальний, емоційний та фізичний аспекти, створюючи сприятливі умови для формування гармонійної особистості.

Висновки. Організація дозвілля дітей дошкільного віку є важливим чинником їхнього всебічного розвитку. Гра, як провідний вид діяльності дошкільників, не лише забезпечує емоційне розвантаження та розвагу, а й сприяє когнітивному, фізичному, соціальному та творчому розвитку дитини. Оптимальне поєднання структурованої та вільної діяльності в дозвіллі дає змогу гармонійно формувати особистість, стимулюючи її допитливість, самостійність та ініціативність.

Розглянуті в статті види ігор – рухливі, розвивальні, сюжетно-рольові та сенсорні – демонструють широкий спектр можливостей для організації змістовного дозвілля дошкільнят. Вони допомагають дитині взаємодіяти з однолітками та дорослими, навчатися через гру та проявляти свої індивідуальні здібності.

Список використаних джерел

1. Зотова Н. В. Дозвілля вашої дитини. Х.: Вид-во «Ранок», 2011. 128 с.

УДК 373.2.091.39:004]:[373.2.035:39(=161.2)

Оксана Вашак

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Олександр Павленко

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО
КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ОЗНАЙОМЛЕННЯ
ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З УКРАЇНСЬКИМИ НАРОДНИМИ
ТРАДИЦІЯМИ**